

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Степанюк А. Х., Яковець І. С. Втілення міжнародних стандартів у практику діяльності кримінально-виконавчої системи України: Монографія. – Харків.: ТОВ «Кроссроуд», 2007. – 183 с.
2. Філософський словник. – К.: Головна ред. УРЕ, 1973. – 600 с.
3. Уткин В.А. Курс лекцій по УИП. Общая часть. – Томск: Томск. госуд. ун-т, 1995. – 94 с.
4. Комментарий к Уголовно-исполнительному кодексу Российской Федерации / Анисимков В.М., Артамонов В.П., Баунов В.В. и др. / Под ред. А.И.Зубкова. – М.: Инфра – М – Норма, 1997. – 408 с.
5. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 576 с.
6. Рудник Т.В. Гуманізм як принцип кримінально-виконавчого права // Підприємництво, господарство і право : Науково-практичний, господарсько-правовий журнал / Ін-т приватного права і підпр-ва АПрН України та інш. – Київ, 2007. – № 11. – С. 142–145.

Вартилицька І. А., професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЕКСПЕРТ ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Закон України «Про запобігання корупції» [1] до кола суб'єктів, на яких поширюється дія цього Закону, відніс осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги. Серед інших до їх числа включені експерти. Також до Кримінального кодексу України були внесені норми щодо визнання експерта суб'єктом злочинів у сфері службової діяльності у зв'язку з наданням публічних послуг.

Експерт не належить до числа осіб, які є державними службовцями чи посадовими особами місцевого самоврядування, але він здійснює професійну діяльність,

пов'язану з наданням публічних послуг. Водночас, як особа, яка надає такі послуги, експерт наділений закріпленими в законодавчих та інших нормативно-правових актах повноваженнями. Характер та обсяг повноважень, коло обов'язків, що визначають компетенцію особи, встановлюється, зокрема, Законом України «Про судову експертизу» [2].

Експертом є особа, яка має необхідні знання та якій в порядку, передбаченому законодавством, доручається дати висновок з питань, що виникають в кримінальному, цивільному, господарському та адміністративному провадженні і стосуються спеціальних знань цієї особи, шляхом дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини у справі (ст. 53 ЦПК; ст. 31 ГПК; ст. 66 КАС; ст. 101–102 КПК). Експерт дає висновок від свого імені і несе за нього особисту відповідальність (ст. 12 ЗУ «Про судову експертизу»).

Судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності. Крім того, експерт у цивільних справах має бути внесений до Державного реєстру атестованих судових експертів (ч. 2 ст. 53 ЦПК).

Діяльність експерта характеризується тим, що послуги, які ним надаються, є загальнодоступними: будь яка особа має право їх отримати за своїм зверненням. Правом надання публічних послуг експерта наділяють органи держави чи місцевого самоврядування. Так, судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, а також у випадках і на умовах, визначених нормами законодавства, судові експерти, які не є працівниками зазначених установ. Методики проведення судових експертиз (крім судово-медичних та судово-психіатричних) підлягають атестації та державній реєстрації в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Поняття відповідальності судового експерта більш детально розкривають Інструкція та Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів [3].

За нормами останніх двох пунктів переліку судового експерта можна притягнути до відповідальності саме як суб'єкта процесуальної діяльності. Діяльність у даній сфері передбачає

участь експерта у судовому розгляді справ в порядку кримінального, цивільного, господарського та адміністративного провадження, а також при здійсненні конституційного судочинства. І як суб'єкт процесуальної діяльності, експерт виступає суб'єктом кримінальної відповідальності за злочини проти правосуддя, які перешкоджають діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду по розкриттю кримінальних правопорушень, притягненню винних осіб до кримінальної відповідальності та судовому розгляду справ, зокрема, за завідомо неправдиве показання (ст. 384 КК) та за відмову свідка від давання показань або відмову експерта від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК).

Одночасно як особа, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, експерт є суб'єктом зловживання повноваженнями (ст. 365-2 КК) та підкупу (ст. 368-4 КК) і підлягає відповідальності за цими статтями Кодексу лише під час виконання цих функцій. Особливість діяльності експерта обумовлюється змістом саме тих послуг, які ним надаються.

Зловживання повноваженнями у ст. 365-2 КК України повинно розумітися як використання експертами як особами, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, повноважень всупереч інтересам надання публічних послуг [4]. На відміну від суто професійних: дослідницьких, експериментальних, випробувальних функцій, – діяльність експерта має юридично значущий характер. Результатом такої діяльності являється висновок, який є окремим самостійним видом офіційних документів, що підтверджують чи посвідчують певні події, явища або факти, породжують чи здатні породити наслідки правового характеру.

Якщо експерт надає завідомо неправдивий висновок і отримує за таку послугу неправомірну винагороду, вчинене утворює сукупність злочинів – прийняття пропозиції або одержання експертом неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вчинення дій, з використанням наданих йому повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку винагороду, а бо в інтересах третьої особи (ст. 368² КК) та завідомо неправдивий висновок експерта, вчинений з корисливих мотивів (ч. 2 ст. 384 КК).